

Tereza Sinigalia

Oliviu Boldura

Brâncoveni

**un drum spre trecut,
o cale către viitor**

CUPRINS

Argument	6
Partea I: ISTORIE ȘI ARHITECTURĂ	
Curtea domnească	10
Ansamblul domnesc	12
Biserica "Sf. Nicolae" a Curții	29
Mănăstirea	40
O ctitorie de boieri și domni	42
Un catolicon și o istorie	45
Incinta ca o matcă a istoriei	67
Turn de poartă și turn – clopotniță	69
Locuirea în mănăstire	73
Vatra de lumină	78
Bolnița mănăstirii	86
O pictură brâncovenească autentică	95
Partea II: UN TRECUT RECUPERAT PRIN RESTAURARE	
Tehnica de realizare a picturii	126
Conservarea picturilor murale	132
Aspecte generale privind caracteristicile hidrografice ale ansamblului mănăstirii	134
Considerații privind statica monumentului	135
Starea de conservare a elementelor de arhitectură	136
Starea de conservare a picturilor bolniței	139
Metodologia restaurării picturii murale	144
Măsuri de ameliorare a umidității de capilaritate	146
Intervenții de stabilizare structurală și extrageri locale ale picturilor murale	147
Curățirea diverselor acumulări și depuneri	154
Intervenții din turlă	156
Abordarea estetică a picturilor murale	174
Bibliografie	194

Ansamblul domnesc

În mod excepțional pentru trecutul nostru, atât de sărac în surse scrise, dar mai ales grafice, Curtea de la Brâncoveni a beneficiat, în ultima sa perioadă de strălucire, de trei descrieri și de trei serii de desene, aparținând unor ingineri austrieci, însărcinați cu reperarea și studierea oportunităților militare ale celor mai importante și mai bine apărate ansambluri arhitectonice din Oltenia, aflată sub administrație habsburgică (1718 – 1739).

Căpitanul Friedrich Schwanz și maiorul Johann Konrad Weiss, au realizat, primul în 1723, iar al doilea în 1731, aceste scrieri de mare valoare documentară. Aceste neprețuite informații se regăsesc în diferite fonduri arhivistice. Căpitanul austriac Friedrich Schwanz a întocmit în 1723 un „Raport” privitor la o serie de aspecte care au ca subiect Oltenia recent intrată sub stăpânire austriacă, printre care se află și informații referitoare la Curtea de la Brâncoveni, pentru care oferă și două imagini perspective, aflate într-o copie microfilmată la Muzeul Brukenthal din Sibiu, după originalele de la Staats

Archiv din Viena¹, în timp ce „Raportul” propriu-zis a fost publicat în colecția Hurmuzaki – Iorga, în 1891, după originalul aflat la Viena². În ceea ce îl privește pe maiorul Johann Weiss, raportul său, intitulat „*Kurze Beschreibung derer vornehmster Klöster und anderen haltbaren Örtner in der kaiserlich-oesterreichischen Walachei zu denen Plans und Prospects gehörig*”, se regăsește în două copii originale, una la București și cealaltă la Viena. Prima apare sub titlul generic *Manuscris german nr. 10³*, și se află secția Manuscrise a Bibliotecii Academiei Române, iar un al doilea exemplar în aceleași arhive din Viena, provenind de la Kriegsarchiv, fondul „Hofkriegsrath”.

1 Cornel Irimie, *Neue Daten zur Kulturgeschichte des rumänischen Volkes in einer Hermannstädter Handschrift des Jahres 1723*, in „*Forschungen für Volks- und Landeskunde*”, Sibiu, 1964, nr. 1, p. 78-79, pl. 1, 2.

2 Hurmuzaki – Iorga, *Documente privitoare la istoria Românilor*, vol. XI, 1891, doc. DCCLI, cap. 8. p. 634-635 și cap. XV, p. 638.

3 Prima parte a manuscrisului cuprinde textul lui Friedrich Schwanz, dar fără desene.

Ambele variante, având puține deosebiri între ele, au fost publicate la noi: Primul manuscris – imediat după intrarea sa în fondurile Academiei, în 1912⁴ și apoi de mai multe ori, în contexte diferite în anii '20⁵, '60 și '80 ai secolului trecut⁶ și în anii 2000⁷, iar cel de al doilea, în anii '20, în „Arhivele Olteniei”⁸, de la Craiova.

Cele două surse redau însă aspectul ansamblului la un secol după ce Matei Basarab, ajuns Domn numai cu

doi ani înainte, a început refacerea curții boierești moștenită de la părinții și bunicii săi, în 1634.

Informația este oferită de pisania bisericii de Curte, ridicată de „*prea luminatul creștinul Domnul Io Matheiu Voevoda den Brâncoveni, nepotu răposatului Băsărabă Voevod cel Bătrân, împreună cu lumina-ta și buna credincioasa soția Domniei Sale Elina de Fierăști*”, pusă la 6 decembrie 1634, lăcașul fiind închinat Sf. Nicolae. A doua parte a textului cioplit în piatră îi menționa și pe ctitorii secundari, dar și pe cel care supraveghease lucrările de construcție: „*al doilea ctitor jupan Preda spătar, jupanița lui Păuna i ceadii ih [și copiii lor] și ispravnic jupan Stanciu vornic ot Sălătruc*”⁹.

Într-un document din 1652 iulie 3, numele lui Stanciu din Sălătruc apare ca fost ispravnic la refacerea caselor Domnului, din Brâncoveni¹⁰.

Așa cum a reconstruit biserica, Matei Basarab, asistat probabil de nepotul său de vară, Preda Brânco-

4 Virgil Drăghiceanu, *Curțile domnești brâncovenești. V. Lămuriri asupra Curții din Brâncoveni după planuri contemporane*, in BCMI, 1913, p.132 – 133.

5 Mihai Popescu, *Oltenia în timpul stăpânirii austriece*, în BCMI, 1926, p. 107, fig. 19 și 20.

6 Virgil Drăghiceanu, *Curțile domnești brâncovenești. IV. Curți fărâmate. Brâncovenii*, in BCMI, 1911, p. 53 - 68.

7 Tereza Sinigalia, *Johann Weiss et les monuments de la Valachie*, în RRHA. *Série Beaux-Arts*, tome XXII, 1985, p. 52 și 59, fig. 16 a, b, și 17; Eadem, *Arhitectura civilă de zid din Țara Românească în secolele XIV – XVIII*), București, Editura Vreamea, 2000, p. 201 - 225; Eadem, *Repertoriul arhitecturii în Țara Românească. 1600 -1680*, vol. II, București, Editura Vreamea XXI, 2004, p. 146 - 205.

8 A.A. Vasilescu, *Descrierea și proiectele de fortificare a mănăstirilor și a locurilor strategice din Oltenia întocmite în 1731 de inginerul maior J.C. Weiss*, in *Arhivele Olteniei*, 1928, p. 272.

9 Lectură Tereza Sinigalia, 1984.

10 *Documenta Romaniae Historica. B. Țara Românească*, vol. XXXVII, București, Editura Academiei Române, 2006, doc. nr. 228, p. 197.

veanu, a amplificat și ansamblul boieresc existent. Pe acesta îl vedea în 1640 episcopul catolic de Sofia, Petru Bogdan Bakšić, considerându-l „palat”. Acesta nota:

„De cealaltă parte a râului [Olt], la vreo 10 mile pe dealuri se află casele și locul de baștină al domnului Matei și, alături de casele sau mai bine zis palatul său, se întinde un sat mare numit Brâncoveni; domnul a clădit aici la curtea sau palatul său o biserică frumoasă și, între altele, a abătut o mare parte din acel râu și l-a făcut să treacă pe lângă casele sale; și acel canal străbate peste 20 de mile în lungime până ce se întoarce în râul cel mare și apa lui nu folosește numai acestui sat ci trece prin multe alte locuri care mai înainte n-aveau apă, iar acum au din belșug...”¹¹ (subl. T.S.).

Istoria anterioară a locului ne este parțial cunoscută. Cei patru frați Craiovești, Barbu, Pârvu, Danciu și Radu, fiii banului Neagoe de la Strehaia, dăruiau în 1494 satul Brâncoveni mănăstirii Bistrița, ctitoria lor¹². Probabil printr-un schimb de moșii, Brâncovenii reintră în proprietate boierească, așa cum reiese dintr-un document emis de Neagoe

Un drum spre trecut, o cale către viitor

Basarab, în 1518 mai¹³, în beneficiul Neașei, fiica lui Harvat logofăt. Domnul îi întărea acesteia „**casele de la Brâncoveni**, că pentru acele case Domnia mea am dat fraților lui Dobrovoe [primul soț al Neașei, ai cărui frați aveau dreptul la ele în virtutea principiului *protimisis*, n. T.S.] un popor ca să scoată lor lemne de casă ... și încă le-am dat Domniia mea aspri 1500”. Textul ar putea fi interpretat în sensul existenței unor case de lemn, contravaloarea reprezentând alt material de construcție identic și o sumă în plus – destul de însemnată – pentru ridicarea altora noi. Neașa a fost mama Calei căsătorită cu Datco armaș din Brâncoveni. Fiica lor Maria s-a căsătorit cu Vălsan din Caracal, fiul jupănesei Marga cea Bătrână, sora lui Neagoe Basarab¹⁴, aceștia fiind bunicii lui Matei Basarab. Fiul celor din urmă, Danciu Vornicul, tatăl domnitorului, a moștenit parte din Brâncoveni.

Casa deci ar fi un edificiu reali-

13 N. Iorga, *Studii și documente*, V, doc. 2 din seria „Documente muntene din arhiva d-lui Constantin Basarab Brâncoveanu”, p.169; Ștefan Grecianu, *Genealogiile documentate ale familiilor boierești*, București, 1916, vol. II, p. 303.

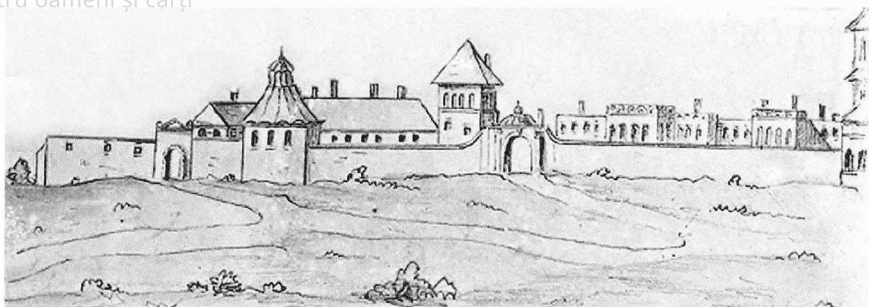
14 Șt. Ștefănescu, *Bănia în Țara Românească*, București, Editura Științifică, 1965. **Tabel genealogic**; Nicolae Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova. Sec. XIV – XVII*, București, Editura Enciclopedică Română, 1971, sub voce: *Datco din Izvorani și Brâncoveni; Danciu din Brâncoveni*.

11 P. B. Bakšić, în *Călători străini despre Țările Române*, vol. V, București, Editura Științifică, 1973, p. 208.

12 *DIR. B. Țara Românească, veac. XVI*, vol. V, p. 262.

Respect pentru oameni și cărți

Johann Konrad Weiss, *Curtea de la Brâncoveni*. București, *Manuscrisul german 10*. Vedere perspectivală dinspre vest, redesenată de Virgil Drăghiceanu (1913)

zat dintr-un material identic cu cel al primei biserici descoperite de arheologi – de dimensiuni probabil destul de impunătoare și poate cu o structură asemănătoare caselor de lemn din Târgoviște, databile în secolul al XV-lea¹⁵. Nu știm cât timp s-a păstrat acest edificiu și când a fost înlocuit cu unul de zid. Documentele amintite anterior și sursele pe care le vom comenta în continuare ne pun în fața marelui palat ridicat de Matei Basarab și menționat de Bakšić sau cu ceea ce Paul de Alep vedea, în 1657:

„În după amiaza zilei următoare am ajuns la un târg al cărui nume este *Brâncoveni*, în care se află *palatele sus-numitului boier*. De asemenea aici sunt case care au aparținut răposatului Matei voievod, care era de fel de aici”¹⁶. „Sus-numitul boier”

era Preda Brâncoveanu, nepotul de vară al lui Matei Vodă, cel care nu îi va moșteni doar întreaga avere personală¹⁷, dar și cel care își va însuși și multe din inițiativele ctitoricești comune, dezinformându-i astfel pe unii dintre cei interesați, ca de pildă pe Paul de Alep însuși, asupra adevăratului inițiator al construirii ori refacerii unor edificii sau ansambluri¹⁸. Chiar și afirmația conform căreia „palatul” ar fi fost al lui Preda, iar „casele” ale domnitorului Matei este eronată, idee susținută și de informațiile următoare.

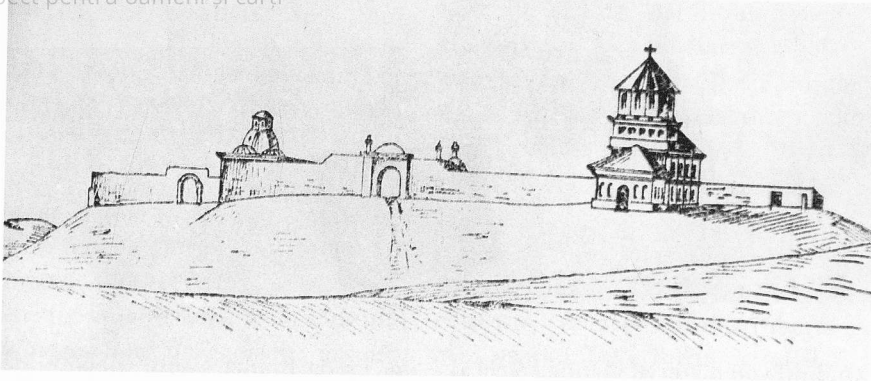
17 Documentul din 18 octombrie 1659, la ASB, ms. 295, f. 271v. Parțial, despre această moștenire fusese informat și Paul de Alep: „El a luat pe seama lui toate mănăstirile care au fost clădite de răposatul Matei voievod fiind - după cum am spus - ruda Domnului cea mai de aproape și acum le administrează” (op. cit., p. 374).

18 În discuție pot fi aduse cazurile mănăstirilor Dintr-un Lemn și Gura Motrului, ambele menționate în documente ca fiind ctitorii ale lui Matei Basarab, dar despre care Preda Brâncoveanu afirmă că sunt ale sale (pentru întreaga discuție, v. Tereza Sinigalia, op. cit., passim)

15 Tereza Sinigalia, *Arhitectura civilă de zid în Țara Românească. Sec. XIV – XVIII*, București, Editura Vremea, 2000, p. 89, fig. 32.

16 Paul din Alep, *Jurnalul de călătorie în Moldova și Valahia*, ediție și traducere adnotată de Ioana Feodorov, Editura Academiei Române și Muzeul Brăilei, 2014, p. 373.

Friedrich
Schwanz, *Curtea
de la Brâncoveni*.
Viena,
Staatsarchiv
(după C. Irimie)

Paul de Alep, deci, menționează două locuințe importante, aparent situate în cadrul aceluiași ansamblu. Afirmatia sa este confirmată de două serii de surse ulterioare: prima este oferită de *Testamentul* redactat în 1708 de Constantin Brâncoveanu, care își împărțea între cei 4 fii proprietățile imobiliare moștenite de la antecesorii săi (Preda Brâncoveanu fusese bunicul său patern), casele din Brâncoveni fiind donate celor doi fii mai mici, Radu și Matei. Astfel, el lăsa „parte fiu-meu Radului Brâncoveanu... Brâncovenii... și cu casele de piatră ale lui Matei Voievod, iar curtea cu toate dichisele ei și cu foișorul cel de piatră din vie și cu viile împrejur jumătate”¹⁹ și „parte fiu-meu Matei Brâncoveanu... Brâncovenii... și cu casele de piatră cele vechi, iar curtea și toate dichisele ei și cu foișo-

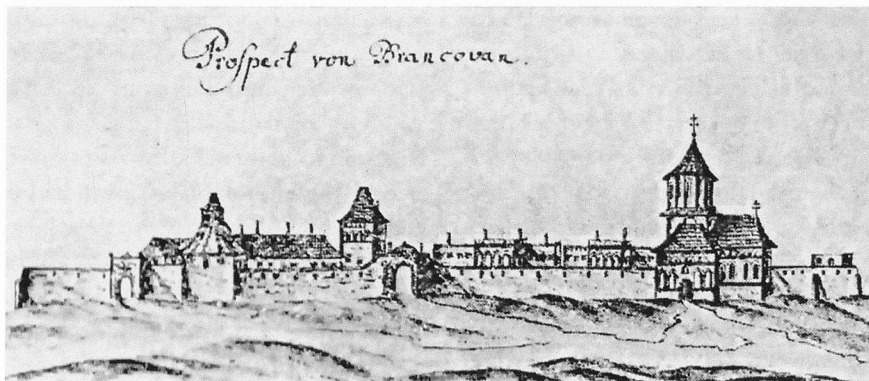
rul cel de piatră din vie și cu viile împrejur jumătate”²⁰. Textul nu permite nici un echivoc privitor la co-existența, în spațiul aceleiași curți, folosit în comun, a două rânduri de case, fiecare cu noul său proprietar, unele foste ale lui Matei Voievod, din context – cele noi, deci palatul menționat de Bakšić – iar celelalte „vechi” – cu siguranță, fie moștenirea comună a celor doi de la descendenții Craioveștilor – deci înlocuind deja pe cele presupuse a fi fost de lemn, datând din deceniul al doilea al veacului XVI – fie numai moștenirea lui Preda Brâncoveanu de la mama sa Maria, vara după tată a lui Matei

19 Radu Greceanu, *Viața lui Constantin Vodă Brâncoveanu, de logofătul...*, ediție Șt. Grecianu, București, 1906, p. 274.

20 *Ibidem*, p. 276. Până de curând, nu a fost remarcat acest partaj al caselor, considerându-se că ele au fost date numai lui Radu (cf. V. Drăghiceanu, *Curțile domnești brâncovenești*. IV. *Curți și conace fărâmate*. 3. *Curtea și Mănăstirea Brâncovenii*, in *BCMI*, 1911, p. 60) și, după el toți cei care s-au ocupat de ansamblul civil de la Brâncoveni. Am discutat această problemă în lucrarea noastră, *Arhitectura de zid*, p. 204 - 224.

Respect pentru oameni și cărți

Johann Konrad
Weiss, *Curtea de
la Brâncoveni*.
Viena,
Staatsarchiv.
Plan (după M.
Popescu, 1926)

Basarab, căsătorită cu David postelnicul²¹. Apare aici realitatea istorică a succesiunii celor două case, **ambele „de piatră”** (după cum rezultă din documentul citat, emis de Constantin Brâncoveanu) a căror co-existență, în cadrul aceleiași curți, este atestată și de menționatele deja surse desenate datorate celor doi ofițeri austrieci, Friedrich Schwanz și Johann Weiss, care au surprins aspectul Curții de la Brâncoveni, din unghiuri diferite, complementare din punctul de vedere care ne interesează aici, în 1723 și respectiv în 1731.

Mai există două surse scrise în care este menționată Curtea din Brâncoveni.

Prima informație aparține conțelului inginer Luigi Ferdinando Marsigli, aflat în suita principelui de Ba-

den, în 1689, care „*terminase și iscălise aici*” (subl. T.S.) împreună cu Constantin Brâncoveanu „*un tratat pentru ca armata* (austriacă, n. T.S.) să rămână în siguranță pe timpul iernii»²². Ca loc de semnare a unui tratat între două asemenea personalități, Curtea trebuie să fi fost suficient de reprezentativă și de primitoare. Conte Marsigli fusese și anterior la „*frumosul palat de la Brâncoveni*”, pentru a lua averea fostului domn Șerban Cantacuzino – aliat secret al austriecilor încă de la asediul Vienei, din 1683 – aflată aici, și pentru a pune astfel moștenirea fiului său Gheorghe într-un loc mai sigur, la mănăstirea Bistrița, revenind apoi în satul din vecinătatea Oltului²³.

Al doilea document datează din 1718 – an în care el fusese propus ca

21 Niciun document nu este explicit în acest sens. Pentru relațiile de rudenie, vezi Ștefan Ștefănescu, *Bănia în Țara Românească, Tabel genealogic*.

22 L.F. Marsigli, *Relația călătoriei prin Transilvania și Țara Românească, în Călători străini*, vol. VII,

23 L. F. Marsigli, *op. cit.*, loc cit.

Respect pentru oameni și cărți

loc de încheiere a păcii dintre Austria și Turcia ca fiind „*ein Lusthaus des Wallachischen Fürsten*”²⁴. Din nou, presupunem o clădire reprezentativă. Renunțarea la această locație, probabil insuficient controlată, și-ar putea găsi o explicație în textul maiorului Johann Weiss din 1731: „*Stellt das Schloss Brankovan, 2 Stund von dem Alth-Fluss liegend, welches der Wallachischen Fürst Brancovan, so zu Constantinopel hingerichten worden, einem Lusthaus vor Sieh erbaut und nach seinem Nahmen erbauet, welches in letzt werdenen (?) Türkenkrieg von denen Tartaren ziemlig ruiniert und alle Dachstühle abgebrant worden, also das es sehr schad damit ist...*” (subl. T.S)²⁵. Incendiul tătăresc este cel din timpul războiului din 1716-1718. Este interesant de observat că, pe planul lui Weiss, la punctul B corespunzător clădirii denumită „*Lusthaus*”²⁶, este desemnat foișorul din colțul de est al incintei aproximativ pentagonale, singura clădire cu funcție de locuit temporar din ansamblu care își păstrase învelitoarea.

24 V. Drăghiceanu, *Palatul de la Brâncoveni*, în *BCMI*, 1915, p. 192.

25 J. C. Weiss, in *BAR*, *Ms german nr. 10*, f. 81: „*Palatul Brâncoveni se află la două ore de râul Olt, pe care Constantin Brâncoveanu, cel care a fost ucis la Constantinopol, l-a construit pentru sine ca pe o casă de odihnă și care a luat numele său, care, în ultimul război a fost aproape ruinat de acei tătari și toate șarpantele au ars, astfel că este foarte stricat...*”.

Ceea ce este relevant este faptul că, în ambele texte, relativ la casele de la Brâncoveni, Weiss menționează că fuseseră construite „*de Brâncoveanu*”, în contrast și cu *Testamentul* deja menționat al domnitorului însuși.

Evident, din inițiativa domnitorului ansamblul civil de la Brâncoveni putea să fi fost înfrumusețat, dar nu de către el au fost construite componentele sale majore, după propria mărturisire.

Proprietatea rămâne în posesia descendenților lui Brâncoveanu, pe linia nepotului Constantin, dar aceștia nu se mai îngrijesc de case, care treptat se ruinează, așa cum constata germanul Franz Joseph Sulzer în 1781, care putea consemna totuși asemănarea palatului cu cele de la Potlogi și Mogoșoaia²⁶.

Cutremurele din 1802 și 1837 au desăvârșit starea de ruină a Curții. Primul care o menționează este Alexandru Odobescu, în *Antichitățile județului Romanați*²⁷. O informație de maxim interes provine din răspunsul la ceea ce se numește „*Ches-tionarul Odobescu*”, din 1871²⁸, am-

26 F.J. Sulzer, *Geschichte der Transalpinischen Daciens*, Wien, 1781, vol. I, p.352, citat și de V. Drăghiceanu, *Curțile domnești brâncovenești. IV. Curți fărâmate. Brâncovenii*, în *BCMI*, 1911, p.77, nota 73.

27 Al. Odobescu, *Antichitățile județului Romanați*, București, 1885, p. 26, n. 53.

28 *BAR*, Manuscrise, *Mss rom. 229*, publicat de

plă întreprindere care a stat și la baza întocmirii *Marelui Dicționar Geografic al României*, din 1898.

În 1911, Virgil Drăghiceanu a făcut primele săpături arheologice nesistematice în fosta Curte de la Brâncoveni, printre denivelările sub care presupunea că s-ar afla încă ziduri, publicând câte ceva din observațiile sale și o primă restituire a planului locuinței²⁹. Observația cea mai concludentă este că: „*sumarele săpături ce am întreprins*” au adus la iveală „*numai șanțul de fundare cu primul rând de cărămizi*”³⁰. El revine asupra subiectului după achiziționarea *Manuscrisului German nr 10*, dar nu reușește să deslușească prea mult din secretele acestuia, deși publică planul ansamblului și vederea sa perspectivală, pe care o redesenează însă³¹.

Din acest moment, ansamblul nu pare a mai interesa pe nimeni.

Când, în 1973 -1974, Direcția Monumentelor Istorice decide să îl includă în planurile sale de restaurare, cercetările debutează cu fosta biserică a Curții, devenită biserică de mir, pentru care se întocmește și un

proiect de restaurare care, după desființarea acestei instituții, în 1977, este preluat și finalizat de Episcopia Râmnicului³².

Întregul perimetru al fostei incinte este practic ocupat de înmormântări. În foarte puține locuri de pe fosul platou în jurul căruia Matei Basarab dirijase o parte din apele Olutului pentru a alimenta Curtea, dar și satele din jur, se mai pot observa încă denivelările terenului.

Doar fragmentul de zid de incintă, făcut din cărămidă tare și prevăzut cu tiranți de lemn, acum putreziți, s-a păstrat spre zona dinspre estul bisericii.

Este o singură mărturie. Prin izolarea sa este extrem de tristă.

*

Ne putem întoarce însă să vedem dacă din informațiile existente și mai cu seamă din desenele păstrate ar fi posibil să reconstituim ceva viabil din arhitectura fostei Curți domnești.

Părăsită de cei care, în secolul al XIX-lea, se considerau urmașii Brâncovenilor, zidurile, păstrate la sfârșitul veacului, încă până la înălțimi diferite și chiar spații construite întregi devin o sursă de material pentru noile case ale sătenilor, care visează și ei la înnoire.

N. Stoicescu, în *BMI*, 1974, nr. 1, p. 65.

29 Virgil Drăghiceanu, *Curțile domnești brâncovenesti. IV. Curți și conace fărămate. 3. Curtea și Mănăstirea Brncoveni*, în *BCMI*, 1911, p. 53 - 68, cu o schiță de plan la p. 57.

30 *Ibidem*, p. 64.

31 Virgil Drăghiceanu, *Curțile domnești brâncovenesti. V. Lămuriri asupra Curții din Brâncoveni după planuri contemporane*, în *BCMI*, 1913, p.132 - 133.

32 Conform celei de a treia pisanii montate tot în pridvor, pe același perete de est. Proiectul de restaurare inițiat de DMI aparține arhitectei Suzana Machedon.

Răspunsul preotului din satul Brâncoveni la „Chestionarul Odobescu”, de care am amintit, este o sursă documentară de prim ordin privitoare la această chestiune:

„Acest deal, în superfiția ca de 3 pogoane, a fost închis de un zid de cărămidă în formă de cetățue, după cum arată șanțurile din care s-a scos cărămidă de curând. Cărămida este de mărimea celei ce se face acum, însă este de observat că varul pus între cărămizi are o tărimă foarte mare, astfel că mai lesne se poate rupe cărămida decât varul. Din aceste ruine mai este un zid cu o grosime de 4 palme, înălțime de unu și jumătate stânjeni, iar lungimea 19 stânjeni. Acest zid a făcut parte din cel ce servea de cetățue, care avea forma rotundă, neregulată. Înăuntru erau case, care s-au stricat de locuitori pentru a lua cărămidă, după ce au săpat până la adâncimea de 3 stânjeni. Pimnițele erau atât de mari că putea intra carul cu boi și bute, se întorcea prin pimniță și eșea tot pe unde a intrat”³³.

Dacă am pleca de la această relatare, care astăzi nu se mai poate verifica fie și numai pentru că lipsesc cercetările arheologice, corobora-

Un drum spre trecut, o cale către viitor

tă cu ceea ce ne oferă cele trei serii de desene ale ofițerilor austrieci din 1723 și 1731, se poate contura o imagine ipotetică a Curții de la Brâncoveni în secolul al XVII-lea și în primele decenii din cel următor.

Dintre acestea numai cele ale lui Weiss sunt relevante, cele ale lui Schwanz sunt și mai schematic și în plus oferă perspectiva ansamblului dinspre baza pantei pe care este plasat acesta, o vedere fiind luată dintre vii, iar cea de a doua dinspre partea opusă, orientată către intrări și fațada vestică a bisericii, zidul de incintă obturând aici majoritatea clădirilor din interiorul curții, cu excepția acoperișului foișorului.

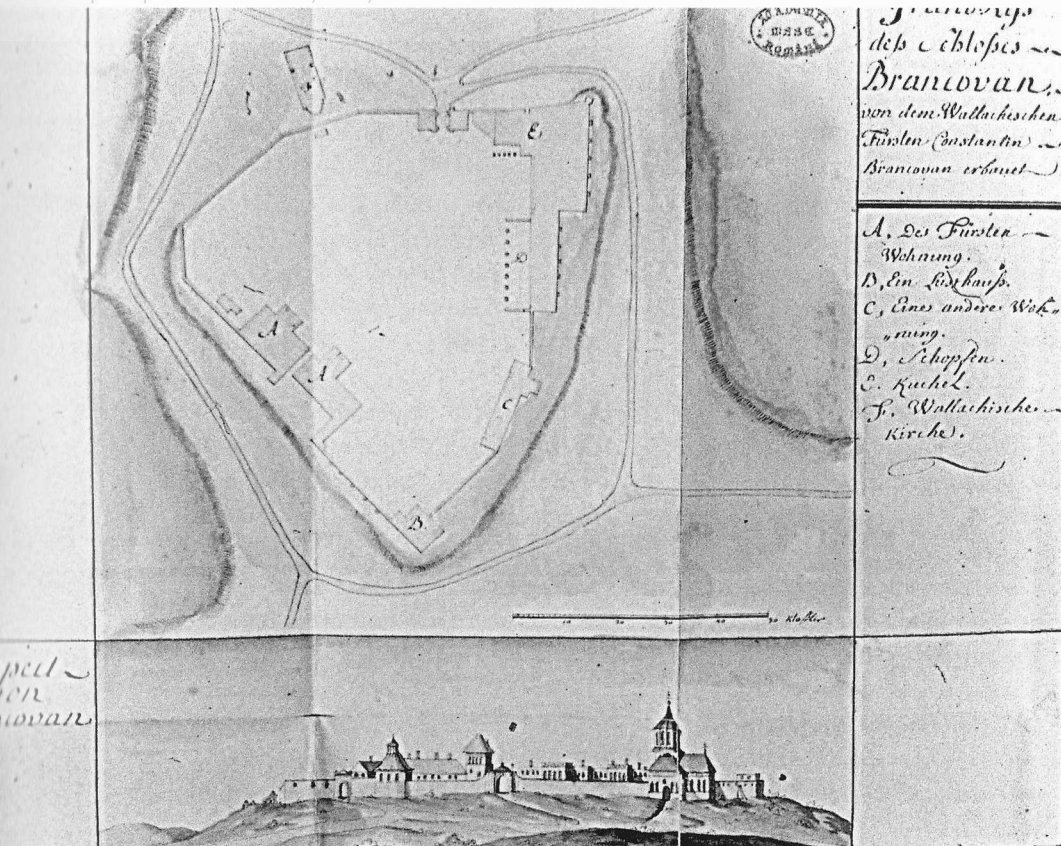
Cele două manuscrise Weiss sunt și ele diferite între ele. Dacă planurile sunt identice, vederile perspectivele se deosebesc. Cel de la Viena este un simplu desen alb-negru de un grafim accentuat, chiar dacă sensibil, în timp ce, cel de la București este mai pictural, foarte corect și chiar cu intenții de atmosferizare datorită tehnicii folosite, acuarela. Detaliile sunt extrem de numeroase, ele dând acestui desen aerul unei vedute.

Planurile și perspectivele Weiss ne dau informații esențiale despre compoziția ansamblului civil. Clădirile cele mai importante au fost notate, pe ambele planuri cu litera A, iar în legenda aferentă sunt identificate ca „Fürsten Wohnung”/Locuința

Johann Konrad Weiss, *Curtea de la Brâncoveni*. București, BAR. *Manuscrisul german 10*. Plan și vedere perspectivă dinspre vest

³³ Răspuns la „Chestionarul Odobescu”, aflat la BAR, în Manuscrisul românesc 229, f. 151. Textul a fost publicat și de Nicolae Stoicescu, în *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol. Cetăți, curți domnești și boierești*, în BMI, 1974, nr. 1 p. 65.

Respect pentru oameni și cărți

Principelui. Cu litera B este numit „Ein Lusthaus” /foisorul înalt din colțul est-nord-est al incintei; C corespunde unei „Andere Wohnung”/ Altă locuință, D sunt anexe gospodărești – „Schöpfung”, E – „Küchel” este cuhnia sau bucătăria, iar în afara incintei – indicată prin litera F – „Wallachische Kirche”, adică Biserica valahă/orodoxă.

Toate aceste obiective, de diferite

înălțimi, care depășesc mai mult sau mai puțin zidurile de incintă, apar în vederile perspectivele. Cele mai importante sunt desigur cele notate cu litera A. Practic, este vorba despre două corpuri de clădire, separate, dar aflate la mică distanță între ele, adosate zidului de incintă. Zidul cunoaște, spre panta platoului, un decalaj între ele, cu o dublă retragere în unghi drept a volumului estic. Tot